

**PEDAGOGIKA V NARAVI
IN VZORČNI MODEL DEJAVNOSTI OBVODNE PEDAGOGIKE ZA
PREDŠOLSKE OTROKE**

Raziskovalna naloga

KAZALO VSEBINE

Vsebina

KAZALO SLIK.....	1
POVZETEK.....	3
ABSTRACT.....	3
1 UVOD.....	5
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja.....	5
1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge.....	6
1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu.....	6
1.4 Raziskovalna metoda.....	6
1.5 Izvirni prispevek k praksi.....	7
2 PEDAGOGIKA.....	8
2.1 POMEN PEDAGOGIKE V RAZVOJU ČLOVEKA.....	8
2.2 IGRA.....	9
2.3 VRSTE IGRAČ.....	10
2.3.1 STRUKTURIRAN MATERIAL.....	10
2.3.2 NESTRUKTURIRAN MATERIAL.....	10
2.4 PROSTOR.....	10
3 PREDŠOLSKA PEDAGOGIKA KOT OBLIKA ŽIVLJENJA V SOBIVANJU Z NARAVO.....	12
3.1 GOZDNA PEDAGOGIKA.....	12
3.2 OBVODNA PEDAGOGIKA.....	15
4 RAZISKOVALNI DEL.....	16
4.1 GOZDNA PEDAGOGIKA V VRTCU NAVIHANČEK PRI OSNOVNI ŠOLI SREDIŠČE OB DRAVI.....	16
.....	17
4.2 OBVODNA PEDAGOGIKA V VRTCU NAVIHANČEK PRI OSNOVNI ŠOLI SREDIŠČE OB DRAVI..	20
4.3 SPONTANA IGRA OTROK.....	20
4.4 VZORČNI MODEL DEJAVNOSTI OB VODI ZA PREDŠOLSKE OTROKE.....	21
4.4.1 OBVODNO RASTLINSTVO.....	22
4.4.2 ŽIVALSTVO OB VODI.....	27
4.4.3 DRUŽBA.....	29
4.4.4 GIBALNI IZZIVI OB VODI.....	37
4.4.5 UMETNOST.....	41
4.4.6 JEZIK.....	43
4.4.7 MATEMATIKA.....	46

5	REZULTATI IN EVALVACIJA.....	49
6	ZAKLJUČEK.....	50
7	VIRI IN LITERATURA.....	52

KAZALO SLIK

- Slika števil. 1: Prihod v gozd in takojšnja igra, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 2: Razvijanje gibalnih sposobnosti, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 3: Spontana igra gradnje bivaka, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 4: Igra v gozdu, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 5: Fit igra, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 6: Tradicionalni prleški zajtrk, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 7: Skrb za divje živali v gozdu z lovcem, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 8: Opazovalni sprehod, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 9: Sadna malica v naravi, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 10: Spoznavanje zdravilnih in užitnih rastlin, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 11: Skrb za čisto okolje ob vodi, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 12: Ogled razvojnih stopenj žabe, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 13: Spušcanje ladjic ob prazniku, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 14: Izdelava plovil, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 15: Izdelava igrač iz naravnega materiala, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 16: Igra kaj plava in kaj potone, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 17: Fotografska razstava fotografij otrok v obvodnem svetu, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 18: Kako so pridobivali vodo nekoč, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 19: Izdelava makete studenca, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 20: Kaj pa, ko ni bilo elektrike? vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 21: Raziskovanje v dežju, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 22: Kaj delajo ribiči? vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 23: Tržnica izdelkov, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 24: Pogovor pred vstopom v obvodni svet, vertikalno in horizontalno sodelovanje ter lokalno povezovanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 25: Narava ponuja gibalne izzive, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 26: Razgibavanje v zimskem jutru, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 27: Gibalni izzivi, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 28: Hoja na višini, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 29: Poplavni del reke in nenehno spreminjanje narave v poplavnem delu reke, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 30: Opazovalni sprehod ob vodi, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 31: Naravne ovire na poti do vode, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 32: Jutranje razgibavanje z lokalnim športnim društvom, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 33: Likovno ustvarjanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče
- Slika števil. 34: Rajalne igre, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 35: Otroci sproščeno listajo po knjigah in si pripovedujejo zgodbe, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 36: Bralne urice pri najstarejših otrokih, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 37: Lutkovna igrica na predpasniku, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 38: Bralne urice v najmlajši skupini, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 39: Merjenje, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 40: Razvrščanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Slika šte. 41: Kdo vrže dlje? vir osebni arhiv Vrtca Središče

POVZETEK

Raziskovalna naloga daje primer dobre prakse, kako lahko gozdna pedagogika pomaga s svojimi dejavnostmi pri iskanju in raziskovanju novega učečega ekosistema ter umestitve le tega v pedagoški proces predšolskega otroka. V raziskovalni del so bili vključeni otroci Vrta Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi. Raziskava je potekala v treh šolskih letih in je zajemala različne dejavnosti, ki so bile prilagojene starosti otrok od 1 do 6 let.

V teoretičnem delu raziskave je na sistematičen način povzeto področje pedagogike, prostora za igro, igra, gozdna in obvodna pedagogika. Opisan je tudi vzgojno izobraževalni zavod, v katerem je raziskava potekala. V praktičnem delu so opisane dejavnosti gozdne pedagogike, ki smo jih izvedli v Vrta Navihanček, in predstavljen je vzorčni model dejavnosti obvodne pedagogike v Vrta Navihanček pri OŠ Središče ob Dravi.

Praktični del odgovarja na tri zastavljena raziskovalna vprašanja, ki govorijo o dejavnostih obvodne pedagogike, na kakšen način lahko postane obvodna pedagogika nov življenjski prostor za igro in kako lahko v tovrstno pedagogiko vključimo lokalno okolje.

V zaključnem delu so predstavljeni izsledki raziskave, ki smo jih pridobili na podlagi izvajanja praktičnih dejavnosti obeh vrst pedagogike pri predšolskih otrocih.

Ključne besede: pedagogika, gozdna pedagogika, obvodna pedagogika, razvoj otroka

ABSTRACT

The research paper provides an example of best practices, demonstrating how forest pedagogy, through its activities, can assist in the exploration and discovery of a new learning ecosystem and its integration into the educational process of preschool children. The research involved children from the Navihanček Kindergarten at the Središče ob Dravi Primary School. The study spanned three school years and included various activities tailored to the ages of the children, ranging from 1 to 6 years old.

In the theoretical part of the research, the fields of pedagogy, play spaces, play, forest pedagogy, and riparian pedagogy are systematically summarized. The educational institution where the research took place is also described. The practical part outlines the forest pedagogy activities carried out in the Navihanček Kindergarten and presents a model for riparian pedagogy activities at the Navihanček Kindergarten at the Središče ob Dravi Primary School.

The practical section addresses three research questions concerning riparian pedagogy activities, how riparian pedagogy can become a new living environment for play, and how the local environment can be incorporated into this type of pedagogy.

The concluding section presents the findings of the research, based on the implementation of practical activities from both types of pedagogy with preschool children.

Keywords: emotions, empathy, socialization

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Otrok v predšolskem obdobju potrebuje stik z naravo, saj mu le ta omogoča optimalni razvoj. V naravi se lahko spontano giba, igra, razvija domišljijo, se igra individualno ali skupinsko, razvije senzibilnost za delitev življenjskega prostora z drugimi živimi bitji, se sprošča, postaja samostojnejši, zadovoljnejši, manj je agresivnosti, boljše je telesno in duševno zdravje. Z bivanjem v naravi otroka vračamo tja, kjer je potekal razvoj otrok nekoč – zunaj zaprtega prostora, zunaj nakupovalnih središč in urejenih umetno narejenih igralnih površin.

Biolog E. O. Willson (1984) je utemeljil teorijo biofilije, ki govori o naši biološko podedovani potrebi po povezanosti z naravo, na naravo se odzivamo čustveno pozitivno in tako kot potrebujemo hrano in vodo, potrebujemo tudi naravo. Znanstveniki so prihajali do spoznanj, da ljudje ne potrebujemo narave zgolj zaradi zadovoljitve materialnih potreb, temveč da narava vpliva na čustveno, duhovno in kognitivno področje (Gyorek, 2014).

Kuo (Novljan, 2017) na podlagi študij meni, da so ljudje, ki živijo v okolju brez elementov narave agresivnejši, nedružabni in nimajo socialnih stikov. Narava pa vpliva tudi na zdravje, saj naj bi po poročilu Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 2006, tretjina vseh bolezni med otroki izhajala iz spremenjenih okoljskih dejavnikov (onesnaženost zraka, tal, nedostopnost do pitne vode). Kvaliteta zraka je v gozdu boljša kot v mestih, hkrati nas gozd ščiti pred soncem, vetrom ... (Gyorek, 2014)

Med vsemi naravnimi okolji se je v zadnjem času v povezavi s pedagogiko najbolj razvil gozd. Koncept gozdne pedagogike je zelo dobro razširjen v Evropi. Tudi pri nas v Sloveniji se vrtci zopet vračamo k naravi. Narave in učenja v njej ne more zamenjati noben umetno ustvarjen prostor za vzgojo in igro. V Sloveniji je 60 % površine prekrivane z gozdom. Slovenija je bogata tudi z vodami in voda je naravna dobrina in nujen pogoj za življenje na Zemlji (internetna stran projekta Ekošola).

Z najstarejšo skupino v Vrtcu Navihanček pri OŠ Središče ob Dravi izvajamo enoletni projekt gozdne pedagogike (najstarejši otroci lahko gredo dlje), enoletne izkušnje in pridobljeno znanje, sta nas pripeljala do iskanja novih idej s katerimi bi lahko naravni prostor zamenjali z drugim naravnim prostorom in ohranili vse elemente optimalnega otrokovega razvoja.

Naš vrtec leži na podeželju, obdaja nas veliko naravnega okolja, vendar je gozd kar oddaljen (še posebej za manjše skupine). Zaradi bližine potoka, reke in ostalih vodnih virov, smo se odločili pedagogiko prenesti k vodi in si tam ustvariti svojo igralnico v naravi.

Literature s tega področja ni, omenja se le na splošno pedagogika v naravi, v povezavi z njo pa gozdna pedagogika. Tudi raziskav ni bilo opravljenih in ni zabeležk vrtca, ki bi se ukvarjal specifično s to vrsto pedagogike.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskave je razviti obliko pedagogike v naravnem okolju ob vodi. Namen je pripraviti zvočni model dejavnosti obvodne pedagogike za predšolske otroke iz vseh kurikularnih področij. Dejavnosti se delijo na spontano igro in načrtovane dejavnosti.

Cilji raziskave:

- preučiti in predstaviti literaturo s področja pedagogike, gozdne pedagogike, prostora, igre,
- predstaviti delo v okviru gozdne pedagogike, ene od zelo uveljavljenih pedagogik na področju predšolske pedagogike,
- opraviti analizo možnosti za razvoj igralnice ob vodi, izvajanje dejavnosti obvodne pedagogike,
- pripraviti evalvacijo dela,
- priprava in predstavitev vzorčnega modela obvodne pedagogike.

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu

V raziskovalni nalogi sem odgovorila na naslednja raziskovalna vprašanja (RV):

RV 1: Katere dejavnosti lahko prenesemo v obvodno pedagogiko?

RV 2: Na kakšen način lahko postane projekt obvodne pedagogike nov življenjski prostor za igro?

RV 3: Kako lahko vključimo okolje v to pedagogiko? Pozitivni učinki na naravo in otroke glede te vključitve.

Omejitve pri obravnavanem problemu so v manjku ustrezne literature in raziskav praktičnega dela na področju obvodne pedagogike.

1.4 Raziskovalna metoda

V raziskovalni nalogi bosta uporabljeni deskriptivna metoda in metoda eksperimenta. Raziskovalna naloga se bo izvajala na terenu z eksperimentalno in razvojno skupino. Metoda opazovanja bo opazovanje z udeležbo.

V raziskovalni vzorec gozdne pedagogike je bilo vključenih 19 otrok, starih 5–6 let, iz Vrtca Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi. V raziskovalni vzorec obvodne pedagogike in v pripravo modela izvajanja obvodne pedagogike je bilo vključenih 70 otrok, starih 1–6 let, iz Vrtca Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi.

Raziskovalni del in zbiranje podatkov sta trajala od septembra 2021 do konca junija 2024.

1.5 Izvirni prispevek k praksi

Na začetku predstavim empirično podlago za bivanje otrok v naravnem okolju in pomen naravnih ekosistemov za otrokov razvoj. Predstavim uspešno razvit svetovni model gozdne pedagogike, ki ima tudi pri nas uspešno vpeljavo v predšolski prostor.

Uspešno izvajam projekt gozdne pedagogike v svetovnem in slovenskem merilu prenesem v prakso in izvajam enoletno gozdno pedagogiko v skupini predšolskih otrok, starih 5–6 let. Pridobljeno znanje in izkušnje vodijo do iskanja novega ekosistema v naravnem okolju, ki otrokom omogoča optimalni razvoj. Pripravimo vzorčni model pedagoških dejavnosti ob vodi za predšolske otroke.

V model so vključeni delilci življenjskega prostora, trajnostna naravnost, medgeneracijsko sodelovanje in povezovanje z okoljem.

Otrokom pripravimo igralnico na prostem namenjeno prosti igri otrok ter učilnico, v kateri lahko skozi igro izvajamo dejavnosti vseh kurikularnih področij. Bivanje v igralnici in učilnici pretežno poteka izkustveno z uporabo naravnega nestrukturiranega materiala. Raziskovalna naloga nudi osnovo za nadaljnje raziskovanje in praktično izvajanje na terenu.

2 PEDAGOGIKA

Beseda pedagogika izvira iz glagola pedagog, ki je prvotno pomenil vodnika, natančneje vodnika dečkov. Ti vodniki so bili v Grčiji domači sužnji, ki so skrbeli za dečke, jih vodili v šolo, na urjenje in skrbeli za njihovo izobraževanje. Dejavnost se je razvijala in vse bolj povezovala z vlogo in pomenom učitelja. Tako so bili konec 18. stoletja postavljeni prvi zasnutki znanosti o vzgoji (Devjak, Berčnik, 2018).

Pedagogika je znanost, ki se ukvarja z raziskovanjem vzgoje in izobraževanja. Proučuje dejavnike, ki posamezniku omogočajo osebni razvoj, osebnostno rast in vseživljenjsko učenje. Njen predmet raziskovanja je zelo obširen: zakonitosti in odnosi med vzgojo in družbo, različne metode in oblike dela, odnosi, ki nastajajo v vzgojnem procesu (Kroflič, 2002).

Danes poznamo več pedagoških znanstvenih disciplin, ki se ukvarjajo s proučevanjem posameznega področja pedagogike (Kroflič, 2002):

- Obča pedagogika
- Zgodovina pedagogike in šolstva
- Družinska pedagogika
- Predšolska pedagogika
- Didaktika
- Andragogika
- Specialna pedagogika.

Devjak in Berčnik (2018) opredeljujeta predšolsko pedagogiko kot vedo o vzgoji predšolskega otroka, od rojstva do vstopa v šolo. Odvija se v družini, v vrtcu, v okolju, v katerem otrok živi.

2.1 POMEN PEDAGOGIKE V RAZVOJU ČLOVEKA

Pedagogika kot znanost raziskuje vzgojo. Le-ta je neprekinjen proces oblikovanja in razvijanja osebnosti posameznika skladno z nekim cilje. Vzgoja poteka v medsebojni povezavi dveh procesov: vzgoje v ožjem pomenu besede in izobraževanja. Vzgoja v ožjem pomenu besede je pedagoški proces, v katerem si oblikujemo moralne vrednote, prepričanja in stališča. Poznamo dve vrsti vzgoje: namerna/intencionalna in nenamerna / funkcionalna vzgoja. O namerni vzgoji govorimo takrat, kadar imamo vnaprej določen načrt, cilje in naloge. Poteka v vrtcih, šolah vseh vrst in stopenj, v oblikah izobraževanja odraslih. Nenamerna vzgoja pa poteka v neposredni povezanosti življenja in dela ljudi (v družini, v vrstniški skupini, prek medijev ...). Vzgoja, ne glede na to, ali je namerna ali nenamerna, vedno poteka na dva načina, ki sta med seboj povezana: posredno in neposredno (Devjak, Berčnik 2018).

2.2 IGRA

Igra je nujno povezana z otroštvom, saj otrok v igri zadovolji svoje fiziološke potrebe in je pogoj za zdrav telesni in duševni razvoj. Kurikulum za vrtce (1999) jo opisuje kot dejavnost, ki se izvaja zaradi nje same. Je notranje motivirana, svobodna, odprta in prijetna za otroke.

“Igra nastane kot notranja otrokova potreba po gibanju, dejavnosti in delovanju. Otroka ni treba ne učiti in ne spodbujati k igri, omogočiti pa mu moramo, da se v svoji starosti primerno igra” (Tomšič Čerkez, Zupančič, 2011, str. 15).

Pri igri ima otrok aktivno vlogo, je samostojen, gradi samozavest in samopodobo, je ustvarjalen, zadovoljen, razvija čustveno inteligenco, razvija socialne veščine, spoznava samega sebe in druge, vzpostavlja dialog, razvija domišljijo, pridobiva izkušnje (MIB, 2017). Iz tega izhaja, da igra vpliva na razvoj gibalnih sposobnosti in spretnosti, na kognitivni razvoj, emocionalni, socialni in osebni razvoj. V igri se prepletajo vsa kurikularna področja.

Različni avtorji igro opredeljujejo različno, odvisno od meril, po katerih igro opredeljujejo. Einstein je igro opredelil kot najvišjo obliko učenja. Po Železniku (ur. Vilhar, Rantaša, 2016) poteka učenje v 4 stopnjah:

1. vzbuditev navdušenja,
2. usmeritev pozornosti,
3. neposredna izkušnja,
4. delitev navdiha – obnovimo izkušnjo.

V literaturi obstaja več klasifikacij otroške igre. Marjanovič Umek in Kavčič (2005) sta po Toličiču (1961) klasificirala otroško igro po njeni razširjenosti:

- Funkcijska igra (preizkušanje senzomotoričnih shem na predmetih),
- Domišljajska igra (vključuje simbolne dejavnosti),
- Dojemalna igra (otrok posluša, posnema, opazuje),
- In ustvarjalna igra (riše, piše, oblikuje, pripoveduje).

Tudi v slovenskih vrtcih prevladujeta storilnost in načrtno izbrane dejavnosti. Pomembnejše nam postaja, da smo vzgojitelji pred javnostjo videti ves čas zaposleni, da opravimo čim več dejavnosti, da so likovne mapice polne in dnevni zapisi dogajanja v skupini polni že skoraj šolskih dejavnosti. Tako se je čas za igro skrajšal.

Hugles (2012) je definiral svobodno igro kot igro, ki jo otroci sami izberejo, izberejo kdaj, kako in kaj se bodo igrali. Taka igra ni del organiziranega programa in nima nobenih mejnikov, ki jih mora otrok doseči. Svobodna igra je prosta igra.

S svobodno igro razvija domišljijjski svet, spodbuja in razvija različna čustva, vzpostavlja interakcije oz. medsebojne odnose, pomembne vezi, ki ga ženejo k novim in novim raziskovanjem. Tako se otrok rad igra z vsem, kar vidi, kar lahko prime, otipa, začuti, poskusi.

2.3 VRSTE IGRAČ

2.3.1 STRUKTURIRAN MATERIAL

Na tržišču je viden nenehen porast najrazličnejših izdelanih igrač, ki praviloma otroku nudi točno določeno možnost uporabe in s tem otroka pri igri omejujejo.

Tudi v prostore vrtca smo vnesli preveč plastičnih igrač, ki otroka sicer trenutno zadovoljijo, vendar ga osiromašijo občutenja narave (Zalokar Divjak, Rojnik, 2010).

2.3.2 NESTRUKTURIRAN MATERIAL

Otrokova prva igra se prične s stvarmi, ki so mu blizu (npr. prstki). Otrok za igro ne potrebuje veliko. Narava ponuja različen in pester nestrukturiran material. Gre za material, ki je lahko naravni, odpadni material, ki ga otrok lahko uporabi za igro. Primer nestrukturiranega naravnega materiala:

- listi,
- vejice,
- kamni,
- drevesni plodovi,
- podrastje,
- les.

2.4 PROSTOR

Igra kot taka je otroku že sama po sebi prijetna dejavnost, poteka lahko v različnih prostorih. V raziskavi Pomen proste igre v predšolskem obdobju (Satler, 2022), v katero so bili vključeni strokovni delavci v predšolskem obdobju, so ugotovili, da prosta igra otrok najpogosteje poteka v igralnici ali na igrišču. Zelo malo se jih je opredelilo, da prosta igra poteka tudi na travniku ali v gozdu. Raziskovalci v omenjeni raziskavi menijo, da je izbira prostora odvisna tudi od okolja, v katerem se vrtec nahaja.

Koncept Reggio Emilie opredeljuje prostor kot tretjega vzgojitelja (poleg staršev in pedagoških delavcev). Otrok za igro potrebuje čas (da se ga med igro ne prekinja, moti), ustrezno prijetno vzdušje, prostor ne sme biti prehrupen in ne premajhen. Takoj po stopnji individualizma pa

potrebuje tudi soigralca v igri, ob katerem se uči pogajanja, vodenja in sledenja, reševanja konfliktov, komuniciranja. Soigralci morajo biti v ednini in množini, različnih starostnih skupin in različnih razvojnih stopenj (Devjak, Berčnik, 2018). Osnovna vrednota je bila včasih prostor, danes postaja to čas. In čas predstavlja navidezno omejitev, da bi raziskovali prostor (Tomšič Čerkez, 2011). Prostor, ki ga otroku ponudimo za igro, mora biti spodbuden in nuditi dovolj izzivov za spontano, prosto igro. Narava je najbolj idealno mesto za igro, nudi nestrukturiran material, skozi leto se spreminja, nudi izzive, spodbuja domišljijo, sprošča in krepi zdravje.

Narava nudi igrišče za preprosto, nestrukturirano in zdravo igro. Ko so otroci v naravi, jim ta prostor sam po sebi ponudi ideje za igro in gibanje (Gibanje in predšolski otrok, MIB, 2015).

3 PREDŠOLSKA PEDAGOGIKA KOT OBLIKA ŽIVLJENJA V SOBIVANJU Z NARAVO

Kurikulum za vrtce (1999) opredeljuje področje narave kot posebno področje, v katerem razvijamo otrokove sposobnosti za dejavno vključevanje v obdajajočo fizično in družbeno okolje ter ustvarjanje zdravega in varnega življenjskega okolja.

3.1 GOZDNA PEDAGOGIKA

V okviru pedagogike se vse pogosteje omenja gozdna pedagogika, čeprav ni njena uradno priznana veja. V Zborniku mednarodne konference Gozd – naš vseživljenjski učitelj (2023) je gozdna pedagogika opredeljena kot »ena od vrst pedagogik, kjer se prepleta vzgojno izobraževalni proces poučevanja predvsem otrok in mladine o gozdu. Gozdni pedagogi z metodami bogatega čutno-doživljajskega učenja otrokom in mladim posredujemo znanje o pomenu gozda in gozdnega ekosistema.« V Priročniku za učenje in igro v gozdu (2016), opisujejo gozdno pedagogiko kot zelo učinkovit in prijeten način podajanja znanj o gozdu in delu gozdarskih strokovnjakov vsem. Gozdni pedagogi poskušajo ljudem na razumljiv in uporaben način prenesti ugotovljena znanstvena spoznanja. Gozd je prostor za doživljajsko pedagogiko in okoljsko vzgojo, je neskončen vir barv, vonjev, zvokov, slik, idej in še mnogočesa. Gozd je najbolj kompleksen kopenski ekosistem, otrokom daje priložnost za celostno učenje v naravi, zato je najboljša učilnica v naravi.

Bivanje v gozdu vpliva na kognitivne sposobnosti, socialno vključenost, koncentracijo, dobro počutje, zmanjšano agresivnost, pomaga pri obnovi pozornosti, splošno zdravstveno in duševno stanje sta boljša.

Osnovna načela gozdne pedagogike so (Komljanc, 2010):

- Gozd je kraljestvo domišljije,
- Gozd oblikujejo trajne vrednote,
- Z gozdom razvijaš svojo in otrokovo vizijo,
- Gozd te sprejme, postaneš del njega, vzbuja zanimanje.

Trstenjak (1991) v govoril, da je človek našel svojo prvo bivališče v gozdu, ne v votlini. Bil je bolj gozdni človek kakor jamski prebivalec. Les je sprhnel, kamen ostal in tako govorimo o kameni kulturi, ne pa o leseni ali celo drevesni kulturi.

Gozdna pedagogika se je prvotno pričela razvijati v Skandinavskih deželah, Avstriji, Nemčiji in Švici. Menili so, da zaradi spremenjenega sodobnega načina življenja, stresa in odtujenosti od narave, otroci potrebujejo gozd. Na Danskem je polovica predšolskih otrok vključena v gozdne vrtce, v katerih preživijo minimalno štiri ure na dan v naravnem okolju, neodvisno od vremena (spletni vir <https://www.rtv slo.si/radio/podkasti/intelekt>).

Maria Montessori (Constable, 2012) je pri delu z otroki pričela uporabljati igrače, narejene iz naravnih materialov. Nestrukturiran naravni material nam nudi gozd.

Danes imajo otroci na izbiro veliko različnih igrač, katerih se hitro naveličajo. Odrasli pre pogosto posegamo v njihovo igro, jih usmerjamo ali dajemo nepotrebna navodila. V gozdu otrok ne potrebuje vseh nepotrebnih razlag, dovolj je, da gremo v gozd, v naravo, opremljeni s čim manj prinesenimi predmeti in samo bivamo v gozdu.

Starejše generacije so znale živeti zdravo, živele so skladno z naravo. Niso se ponovno učile potrebnega stika z naravo, danes otroci postajajo vse bolj odtujeni od naravnega okolja.

Otrokove izkušnje z naravo v splošnem razdelimo (Po Kellertu, 1996, 2002,) v 2014, str. 24;

- direktne – pristni stik z naravo ter s tam živečimi rastlinskimi in živalskimi vrstami. (gre za spontano igro in aktivnosti na travniku, v gozdu, parku,
- indirektne – pridobiva s fizičnim kontaktom ob strukturiranih programih in načrtovanih aktivnostih. (npr obisk živalskega vrta, parka, kmetije, botaničnega vrta ...),
- simbolne – narava je prikazana simbolično, pogosto v obliki metafor in v nerealnih podobah.

Po mnenju Zavoda za gozdove (vir internetna stran omenjenega Zavoda) spada Slovenija med najbolj gozdnate države v Evropi, pokriva več kot polovico površine države.

V Priročniku za učenje in igro v gozdu (2021) menijo, da so se gozdarji že pred desetletji zavedali pomena pouka o gozdu v naravi. Iz te zavesti izhajajo učne poti ter pojem in praksa gozdne pedagogike. Gozdna pedagogika je vse bolj prisotna v slovenskih vrtcih. Čas, ki ga vzgojitelji preživijo z otroki v gozdu, postaja vse bolj načrtovan, otroci bolj aktivno raziskujejo, se učijo, so svobodni, se igrajo, so veseli, zadovoljni. Gozd nudi nestrukturiran naravni material, ki spodbuja otroke k širjenju domišljije.

Gozd se spreminja skozi letne čase, spreminjajo ga vremenski pojavi, drevesa in podrastje rastejo, navsezadnje ga spreminja tudi človek. Vse to nudi priložnost za nove ideje in možnosti igre. Otroci doživljajo gozd z vsemi čutili, postanejo senzibilni za spremembe.

V Sloveniji se je leta 2010 ustanovil Inštitut za gozdno pedagogiko, leta 2012 pa mreža gozdnih vrtcev in šol. To omogoča strokovnim pedagogom v prvi vrsti približanje koncepta in ozaveščanje o pozitivnih učinkih, nudi dodatna usposabljanja in izobraževanja, delavnice in podporo strokovnim delavcem.

Narava vpliva na razvoj otroka (Gyorek, 2014):

- nudi več gibanja, zdravja in boljše motorične veščine,
- izboljšanje pozornosti, koncentracije in motivacije,
- več domišljije, izboljšanje opazovanih sposobnosti, bolj kreativna igra,
- več samozavesti, samozaupanja,
- boljši socialni odnosi,
- manj stresa.

Gozdna pedagogika vključuje aktivna opazovanja in doživljanja. To pomeni, da otroci lahko hodijo po podrtih hlodovih, plezajo po drevesih, v labirintu podrasti iščejo pot ven, se igrajo z najdenim naravnim materialom, skačejo po lužah, opazujejo živali, jim gradijo brloge, poslušajo ptičje petje, se glasno smejejo, tekajo, vpijejo, smukajo gozdno jagodičevje, objemajo drevesa, merijo, rišejo, štejejo, malicajo, si spočijejo, pazijo na mlada drevesa ... Vse to pomaga, da zgradimo dobre temelje in vzgojimo odgovornega posameznika za učenje o gozdnem ekosistemu in vplivamo na trajnostni razvoj naše dežele.

Že pri predšolskih otrocih opažamo nezdravo koriščenje prostega časa, psihosomatske težave, telesna dejavnost upada, odstotek prekomerno težkih in debelih otrok narašča, naraščajo deformacije hrbtenice in alergijske bolezni (npr. astma). Glavni razlog za poslabšanje zdravja otrok je t. i. motnja pomanjkanja narave (definiral jo je Louv, 2005).

Naravna okolja pozitivno vplivajo na obnovo pozornosti. Teorija o obnovi pozornosti (Kaplan, 1995) definira pozornost kot usmerjeno mentalno aktivnost. Poznamo usmerjeno (namerno) in neusmerjeno (nenamerno). Nepozornost je proces, ki se pojavi med izvajanjem kognitivnih nalog, katere zahtevajo dolgotrajno uporabo usmerjene pozornosti in aktivno izločanje nepomembnih informacij. Ko sposobnost, da ohranimo usmerjeno pozornost, pade, so ljudje izpostavljeni večji stopnji duševne utrujenosti, zaradi česar se počutijo manj sposobne in negotove ter imajo zmanjšano sposobnost načrtovanja.

V okviru gozdne pedagogike lahko govorimo tudi o doživljajski pedagogiki. »Doživljajska pedagogika je pomemben del učenja predšolskih otrok. Otroci se preko izkušenj, lepih izkušenj, lepih doživetij, spoznanj oblikujejo v osebnosti, pridobivajo mnoga znanja, ki jih trajno pomnijo in uporabijo. Vrtni imamo zelo dobre pogoje za doživljajsko pedagogiko v naravi, saj pogosto nismo časovno, in storilnostno usmerjeni.« (MIB, 2017, str. 67)

Izkustveno učenje in poučevanje je v zadnjih desetletjih v Sloveniji ponovno v ospredju. Pomeni, da otroci sami pridejo do spoznanj s pomočjo lastnih izkušenj.

Vzgojitelj je soigralec v naravi, oblikovalec idej, spodbujevalec domišljije, dober vzgled, opogumljevalec, spodbujevalec uporabe novih materialov, gradnik učenja preko igre in zgodb, poslušalec, opazovalec.

V gozdu otroci izbirajo med različnimi igrami:

- Funkcionalno igro (vezana na napredek v gibalnih sposobnostih).
- Simbolna, domišljajska igra (igra vlog).
- Ustvarjalne igre (konstruiranje, obdelovanje materialov, risanje, pripovedovanje, ustvarjanje).
- Raziskovalne igre (otrok eksperimentira).
- Igra s pravili.
- Igra glede na otrokovo socialno udeležbo.

3.2 OBVODNA PEDAGOGIKA

Otroci skozi celotno razvojno obdobje potrebujejo prostor za igro, raziskovanje, prostor kjer jih nobena interpretacija in vmešavanje s strani odraslih ne oropa njihovega spontanega odziva in igre. Otroci razvijajo empatijo do narave in povezanost z naravo tudi v odrasli dobi. Tako opremljeni ne potrebujejo okoljske vzgoje ali ekošolskih programov. (Gyorek, 2014)

Naš Vrtec Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi je od gozda kar oddaljen, imamo pa veliko drugih naravnih ekosistemov. Zavedamo se pomena naravnega okolja za otrokov razvoj, zato smo iskali nove priložnosti za prostor v naravi. Odločili smo se, da sta obvodni in vodni svet zelo ne raziskana in premalo uporabljena pri delu z otroci. Vodo praviloma dojemamo kot prostor za poletno osvežitev ali rekreacijo. Mi smo hoteli vodni in obvodni svet predstaviti širše in globlje, želeli smo ga približati in spremeniti v igralnico v naravi.

Pri raziskovanju in učenju smo v ospredje postavili igro. Peter Gray (2011) pravi, da upada obseg proste igre, še posebej ko govorimo o prosti igri z vrstniki na prostem. Enako zaključujeta Kos in Jerman (2013), katerih mnenje sloni na raziskavi v slovenskih vrtcih, ki je pokazala, da smo vzgojitelji pogosto preveč usmerjeni v načrtovanje dejavnosti in premalo smo fleksibilni (da bi upoštevali interese in želje otrok).

4 RAZISKOVALNI DEL

4.1 GOZDNA PEDAGOGIKA V VRTCU NAVIHANČEK PRI OSNOVNI ŠOLI SREDIŠČE OB DRAVI

Vrtec Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi leži na podeželju tik ob Hrvaški meji. Kraj na eni strani meji reka Drava, na drugi strani pa vinorodni okoliš. Krajanje se pretežno ukvarjajo s kmetijstvom. Vrtec leži v centru kraja, kar tudi pomeni, da so najbližji gozdovi kar oddaljeni. Slednje nam preprečuje, da bi v gozd zahajali večkrat. Možnost dela v najstarejši skupini je ponudila možnost večkratnega obiska gozda. Vzgojiteljici sva pregledali poti, gozdove in izbrali najprimernejšega za naše bivanje. Gozd smo obiskovali vsakih 14 dni v vseh letnih časih (tudi v dežju in snegu).

Osnovni cilj enoletnih obiskov gozda je bil bivanje v gozdu, prosta igra, načrtovane dejavnosti in opazovanje otrok.

Prvi obiski gozda so bili za veliko otrok nesproščeni. Doma premalokrat ali pa zelo redko zahajajo v gozd. To se je najbolj videlo pri sledenju vzgojiteljicama v gozdu in nesproščenost, ki jim je onemogočila igro. Pogostost obiskov in opazovanje ostalih otrok ter pomoč vzgojitelja pri začetni igri so tudi tem otrokom pomagali pri sprostitvi in igri. Med vsemi skupnimi igrami je "nesproščenim" otrokom zelo pomagala igra gibanja po gozdu, v kateri so sledili vzgojitelju. Vzgojitelj je hodil po podrtih drevesih, se gibal med drevesi, iskal poti preko podrtih dreves, vej ... Otroci so sledili poti in na obrazih so se začele kazati poteze nasmeha, dobre volje.

V skupini so bili tudi otroci, ki s starši večkrat zahajajo v gozd in so nekaj "domaćih" iger prenesli v gozd. Otroci so si gradili hiše – bivake, gradili so hiše za živali, jih oskrbeli s hrano, hodili so po hloh, plezali po podrtih drevesih ... Te igre smo vzgojitelji samo opazovali, pohvalili ali ponudili možnost izbire iskanja rešitev drugega reda.



Slika šte. 1: Prihod v gozd in takojšnja igra, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 2: Razvijanje gibalnih sposobnosti, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 3: Spontana igra gradnje bivaka, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 4: Igra v gozdu, vir osebni arhiv Vrtca Središče

V gozd smo ponesli tudi nekaj načrtovanih dejavnosti in rutin. Rutine so bile:

- zbiranje pred vstopom v gozd (pred gozdom je travnik in tam so otroci lahko prosto tekli)
- zbiranje in povzetek ob odhodu z gozda s prilagojeno igro žive domine
- sadna malica.

Načrtovane dejavnosti so bile:

- tradicionalni prleški zajtrk v gozdu

- tematske pravljичne urice
- sprehod skozi gozd z otroki 1. razreda (vertikalno sodelovanje med vrtcem in osnovno šolo), medgeneracijsko sodelovanje.



Slika šte. 5: Fit igra, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 6: Tradicionalni prleški zajtrk v gozdu, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika številka 7: Skrb za divje živali v gozdu z lovcom, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Opazanja vzgojitelja po koncu enoletnih obiskov gozda:

Nekajkratni obisk gozda je pri otrocih sprožil sproščenost. Otroci so med seboj sodelovali, se igrali z nestrukturiranim materialom, razmišljali, sodelovali, komunicirali, bili so kreativni in najbolj je bilo opaziti nasmeh na obrazih, zadovoljstvo. Opaziti je bilo odsotnost kreganja, če se kdo s kom ni strinjal, je brez slabe volje odšel v drugo skupino ali se je igral sam.

Otroci so se po gozdu gibali v enotni skupini. Med njimi je vladala skupinska dinamika.

Z vzgojiteljico sva izbrali gozd, ki je bil tudi reliefno bogat, imel je bregove, neravnine, v bližini je tekel manjši potoček, podrastje je bilo na nekaterih delih bujno, bilo je veliko štorov, podrtih dreves, drevesa so bila različnih vrst, velikosti in debelin.

V gozdu smo imeli tudi načrtovane dejavnosti. Le te količinsko niso bile v ospredju. Imeli smo tradicionalni prleški zajtrk in otrokom smo prikazali kaj so ob delu jedli nekoč v našem kraju. Zajtrk smo si na ta način tudi postregli (v gozdu smo si dali na tla prt, si namazali kruh, zaseko, meso, čebulo in kisle kumarice). Zajtrk je bil v idiličnem okolju ob jutranjem vzhodu sonca.

Vedno smo imeli tudi sadno malico v gozdu, ki je bila priložnost, da smo se zbrali na kakšnem podrtem drevesu, spontano klepetali, kaj smo videli, kaj počeli in tako evalvirali delo.

Pot v gozd in nazaj proti vrtcu je vedno vesela in je bila odraz veselja in pričakovanja. Prepevali smo si pesmi, ponovili deklamacijo, se igrali besednih iger, reševali uganke ali pa le klepetali o doživetjih.

V gozd smo povabili tudi babice in učence 1. razreda osnovne šole in jim pokazali naš kraj za igro. Z učenci osnovne šole smo pot nadaljevali naprej v gozd in ob razgibanem terenu (tudi

prečkanje potoka brez mostu, izdelava brvi, hoja v verigi na hrib, opazovanje pokrajne iz lovske opazovalnice) marsikdaj iskali najboljše rešitve za nastali izziv.

4.2 OBVODNA PEDAGOGIKA V VRTCU NAVIHANČEK PRI OSNOVNI ŠOLI SREDIŠČE OB DRAVI

Otrok že zelo zgodaj začne odkrivati, doživljati in spoznavati naravo. Pokaže zanimanje za okolje in dogodke. Opazuje čebelo, kamen, cvetlico, polža, drevesa... To nas je navdihnilo za iskanje nove učilnice v naravi, saj je gozd preveč oddaljen za pogoste obiske, posebej za mlajše otroke. Raziskovali smo okolje, pregledali smo različne ekosisteme in ugotovili, da je naš kraj bogat z vodnimi viri. Literature, raziskav in prakse dela v Sloveniji in v tujini na področju obvodne pedagogike ni.

V Vrtcu Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi smo pripravili pogoje za učilnico ob vodi za potešitev raziskovalne radovednosti naravnega okolja. V naši obvodni učilnici smo pripravili splet načrtovanih dejavnosti in spontane igre otrok.

Obvodni svet v našem okolju je povsod obdan z bujnim rastlinstvom, kar omogoča dejavnosti na vseh kurikularnih področjih in otrokom nudi bogato učno okolje. To naravno okolje nudi gibalne izzive, naravne igrače, sodelovanje, sprostitve, senzibilnost in učenje skozi igro.

Otroci so obvodni svet raziskovali, opazovali, doživljali skozi kurikularna področja, bivali so v vrtcu v naravi v kraju ob vodi, narava sama jim je nudila številne gibalne izzive, rastlinstvo smo spoznavali skozi kulinarčne dejavnosti, izdelovali smo si naravne igrače iz rastlin, obvodni svet opazovali skozi objektiv fotoaparata, skrbeli za čisto okolje, se medgeneracijsko povezovali, spoznavali šege in navade kraja, spoznavali zgodovinski pomen reke za kraj, kako lahko mi prispevamo k turizmu, kaj lahko počnemo v prostem času ob reki oz. kaj so v času igre počeli otroci, za strokovne delavce smo pripravili več izobraževanj na teme obvodnega sveta.

Ob vodenih dejavnostih je veliko dejavnosti oz priložnosti zanje nastalo na podlagi otroške igre, otroških interesov in predlogov. Pri vseh dejavnostih je bilo vodilo igra, kjer je prevladovala prosta igra. Upoštevali smo tudi, da v naravi preži na otroke več nevarnosti (možnost opraskanja, poškodbe, pika žuželke, padca ...). S seboj smo imeli vedno pripomočke za prvo pomoč in oblikovali smo pravila vedenja. Verjeli pa smo, da je najboljša preventiva, da otroci sami doživijo naravo, da jih ustreznimi izkušnjami, ki jim bodo omogočile pravilni presodek o varnosti.

4.3 SPONTANA IGRA OTROK

Za spontano igro otrok brez prinesenih umetno narejenih igral, sta potrebna samo čas in prostor. Otroci so imeli na razpolago nestrukturiran "spodbudni" material iz naravnega okolja. Uporaba takega materiala spodbuja razvoj domišljije in sodelovalno učenje. Vzgojiteljeva naloga je bila poleg primarne naloge skrbi za varnost otrok, omogočanje prostora in čas, sledilo je še opazovanje z ali brez udeležbe.

Dejavnosti otrok:

- igra vlog (igra vlog različnih poklicev, ribič, lovec, reševalec iz vode, mornar),
- igra dom,
- dejavnosti s področja umetnosti (risanje v pesek, risanje s palicami),
- skrb za živali (otroci so iskali in opazovali živali, jih izdelovali bivališča, jih iskali hrano),
- gibalne igre (objemanje dreves, skakanje po lužah, plezanje po nabrežninah, izdelava žive verige za lažjo hojo po klančini, igranje labirinta skozi zeleno rastje, metanje kamnov v vodo, opazovanje rib, višine vode, opazovanje odseva v vodi, gibalne igre ob drevesih in grmovju ob vodi (plezanje, plazenje, skakanje, lovljenje ...).

Mlajši otroci so se na začetku izvajanja dejavnosti takoj pričeli igrati, medtem ko so starejši otroci potrebovali več obiskov za sproščen začetek igre. Na začetku so kot najpogostejši odklonilni razlog časa "brez dejavnosti" izpostavljali dolgčas.

Spontana igra je bila zelo primerjalna s spontano igro v gozdu, saj obvodni svet sestavlja tudi rastlinstvo.

4.4 VZORČNI MODEL DEJAVNOSTI OB VODI ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Dejavnosti smo načrtovali v skladu z naslednjimi koraki (Kroflič, 2001):

- upoštevali smo starostne in razvoje stopnje otrok,
- globalni strateški cilji,
- načrtovali smo različna vsebinska področja,
- izbirali in presojali smo dejavnosti za otroke.

Vsebinska področja smo razdelili na naslednje sklope:

- rastlinstvo,
- živalstvo,
- družba,
- gibalni izzivi,
- umetnost,
- jezik,
- matematika.

Naravo smo spremljali skozi vse letne čase in skozi vse različne vremenske pojave. Opazovali smo jo s prostim očesom, z raziskovalno opremo (lupe, mreže, kantice, daljnogled, fotoaparati).

Izkustveno učenje tukaj in zdaj z vsemi potrebnimi pripomočki je otrokom spodbudilo zanimanje in motivacijo. Na ta način so se veliko naučili. Veliko je raziskovalnih pripomočkov, ki jih otroci ne poznajo (lupe, daljnogled, fotoaparati).

Pojavila se je peščica staršev, ki so na začetku izrazili skrb zaradi raziskovanja v vseh letnih časih in v različnih vremenskih pogojih. Menili so, da otroci tako hitreje zbolijo. Temu smo namenili pozornost na roditeljskem sestanku in s starši o tem spregovorili. Predstavili smo jim naše delo in našo skrb za otroke.

Naloge vzgojiteljev so bile:

- raziskovanje ekosistema,
- nudenje prostora in časa,
- načrtovanje in izvedba dejavnosti,
- varna izbira okolja,
- skrb za varnost otrok,
- ugoden stik, ki omogoča spodbudo za delo,
- vrednotenje med potekom dejavnosti,
- stik s krajanji, medgeneracijsko sodelovanje, sodelovanje z različnimi ustanovami,
- opazovanje, evalvacija dela,
- obveščanje staršev o dejavnostih,
- upoštevanje načela postopnosti in sistematičnosti,
- individualnosti,
- da dejavnosti ugodno vplivajo na otrokov optimalni razvoj.

4.4.1 OBVODNO RASTLINSTVO

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Doživljanje in spoznavanje žive narave,
- razvijanje spoštljivega in odgovornega odnosa do žive narave.

CILJI:

- Otrok odkriva, spoznava živo naravo,
- spoznava, da so tudi rastline del žive narave,

- odkriva, da živa bitja iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj oddajajo,
- spoznava, da mu uživanje zdrave hrane in gibanje pomaga ohranjati zdravje,
- spoznava različne načine zbiranja informacij,
- razvija predstavo o nastajanju odpadkov, pomeni, možnosti predelave,
- razvije senzibilnost za ohranjanje čistega okolja kot odgovorni posameznik za participativno vedenje v odnosu do ostalih živih bitij.

DEJAVNOSTI:

- Opazovanje narave, opazovalni sprehodi,
- doživljanje narave v vseh letnih časih in v vseh vremenskih razmerah,
- razvijanje senzibilnosti do narave in zavedanje narave,
- spoznavanje rastlin, skrbi zanje in kaj le te potrebujejo za rast,
- spoznavanje užitnih in neujitnih rastlin,
- uporaba užitnih rastlin v kulinaricnem pomenu in pokušina raznovrstne hrane,
- uporaba užitnih rastlin kot naravna zdravila,
- spoznavanje odpadkov (ločevanje med razgradljivimi in nerazgradljivimi odpadki).

Spoznavanje rastlinskega sveta:

Spoznavanje rastlinskega sveta smo pričeli izkustveno. Najprej smo samo bivali v naravi in opazovali, se igrali. Raziskovanje smo nadaljevali s spoznavanjem dreves, grmovja, trav in drugih rastlin, ki rastejo ob vodi. Po potrebi smo uporabili mobilno aplikacijo, ki nam je razkrila ime ali značilnost rastline.

Odločili smo se za sistematičen prehod od opazovanja do izvajanja dejavnosti. Otroci so okolje najprej doživeli s svojega zornega kota in od tam smo gradili naprej.

Opazovali smo različno obvodno rastlinstvo, ga med seboj primerjali po velikosti, barvi, obliki.



Slika števil. 8: Opazovalni sprehod, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Spoznavanje delov rastlin:

Manjše rastline smo izruvali iz zemlje in si ogledali ter poimenovali njene sestavne dele. Te sestavne dele smo nato narisali. Sledila je igra v kateri so morali iz poljubnih predmetov (kamenčki, veje, palice, trava) iz narave sestaviti rastlino in vse njene dele.

V naravi smo izvedli naravoslovni poskus kaj se zgodi z rastlino, če jo zalivamo, je ne zalivamo ali če jo zalijemo z morskovo vodo. Rastlino smo zastrli s svetlobo in ugotavljali kaj se zgodi z rastlino, če nima svetlobe.

Kulinarični užitek:

Obvodni svet nudi veliko užitnih rastlin, katere lahko uporabimo v kulinariki. Z otroci poskusimo namaz s čemažem, pripravimo si kamilični čaj, uporabimo akacijo v pecivu, posušimo si šipkove plodove, pripravimo sirup iz smrekovih vršičkov.

Šipkove plodove smo nabirali, jih posušili, potem smo jih poskusili jesti suhe in iz njih pripraviti čaj.

Najbolj zanimiva je bila peka akacijevga peciva. Otroci so sodelovali v osmukanju cvetov, izdelovanju mase, okrasitvi peciva in seveda degustaciji. Spekli smo akacijev - rižev narastek z medom.

Poseben kulinarični užitek so sadne malice ob vodi, ko prisluhnemo glasu vode, živalim in vetru. Sadje si prinesemo s seboj ob vodo. Otrokom ponudimo pestro izbiro sadja. Hkrati se učimo, da sadje prihaja iz rastlin, kaj potrebujejo za rast, učimo se tudi pravilnega ravnanja z odpadki od sadja.



Slika števil. 9: Sadna malica v naravi, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 10: Spoznavanje zdravilnih in užitnih rastlin, vir osebni arhiv Vrta Središče

Skrb za čisto okolje:

Dejavnost pričnemo v igralnici z dejavnostjo eko branje. Naučimo se spoznati odpadke in njihovo ustrezno razvrščanje v koše za smeti (dejavnost je skupna z dejavnostjo pri gozdni pedagogiki). Sodelujemo na rednih letnih akcijah čiščenja okolja, ki poteka v naši občini. S sodelovanjem se učimo senzibilnosti do onesnaževanja okolja, odgovornosti do čistega okolja glede na dejstvo delitve življenjskega prostora in pravilnega ravnanja z odpadki. Učijo se tudi samozaščite v smislu varovanja zdravja v odnosu do odpadkov (uporaba zaščitnih sredstev).

Šli smo na čistilno akcijo okrog reke in potokov. Zbrali smo veliko odpadkov, otroci so poskusili pravilno razvrstiti odpadke glede na material, iz katerega je sestavljen.

Ogledamo si čistilno napravo in spoznamo njen pomen za reko in naravo. Izdelamo si vzorčno naravno čistilno napravo in opazujemo, kako poteka čiščenje voda v naravi.

V vrtcu si pripravimo eko kotiček opremljen s knjigami s področja eko. Vsak dan preberemo bralno gradivo iz tega kotička. Po navdihu knjige si izdelamo našo maskoto EkoPapirko s pomočjo katere otroci prinašajo v vrtec star, odpadni papir. Papir shranjujemo v zabojnik za papir. Staršev nismo obvestili o zbiranju, saj smo želeli, da dejavnosti spodbudijo otroke, da sami o zbiranju seznanijo starše.



Slika števil. 11: Skrb za čisto okolje ob vodi, vir osebni arhiv Vrta Središče

Evalvacija:

Navidez suhoparno področje ponuja v svoji globini pestrost dejavnosti s katerimi smo lahko zastavljene cilje uresničevali. Enakovreden participativni udeleženec v odnosu med živimi bitji ponuja dejavnosti, ki smo jih lahko raziskovali v širino. Otroci so v bujnem rastlinstvu raziskovali rastline. Razvijali so svojo raziskovalno plat in spoznavali, da so tudi rastline živa bitja, čeprav se ne gibljejo in ne oddajajo glasov za sporazumevanje ali za opozarjanje na svojo prisotnost. Ob spoznavanju rastlinstva so otroci razvijali svoja čutila, rastlin so se dotikali, jih ovohavali, nekatera tudi okušali.

Učili smo se samoskrbe in iskanja hrane v naravi za živali in ljudi. Dejavnost jim je omogočila neposreden stik z naravo in zavedanje pomembnosti sobivanja vseh živih organizmov.

Med dejavnosti smo vključili fit igro s področja fit pedagogike za najstarejše otroke. Otroci so se na izkustven način učili delov rastlin, jih poimenovali, razvrstili prave dele na pravo mesto, medsebojno skupinsko sodelovati in v naravi v skupinah poiskali naravni material in z njim ponazorili dele rastlin (npr. korenine, steblo, listi, cvet).

Otroci so pridobili znanje o obstoju užitnih in neužitnih rastlin. Učili smo se previdnosti pri izbiri. Ena takih rastlin je tudi čemaž, ki ga lahko hitro zamenjaš s podobno neužitno rastlino. Ob tem je pomembno znanje pedagoških delavcev, da vedo katere rastline lahko z otroki uporabi. Po potrebi smo uporabili spletno aplikacijo, ki nam je ponudila osnovne informacije o zeleni rastlini.

Izkustveno smo izvedli tudi naravoslovne poskuse, v katerih so aktivno sodelovali otroci. Otroci so se učili pomena čistega okolja za vsa živa bitja ob pomoči različnega bralnega gradiva v knjižnem kotičku Eko v vrtcu. S tem smo se dnevno opominjali na skrb za okolje. Bralno

gradivo je bilo tudi navdih za sodelovanje s starši in lokalnim okoljem. S čistilno akcijo smo pripomogli k razvijanju občutka za eko ozaveščenost in najdene odpadke v naravi.

Dejavnost ocenjujemo kot uspešno. Otroci so pridobili nove izkušnje, spoznavali so rastlinstvo, razvijali senzibilnost do nje, pri raziskovanju in peki so razvijali skupinsko dinamiko, sodelovanje in okušanje novih, zdravih jedi. V dejavnost je bilo vključeno tudi gibanje (hoja, tek, kolesarjenje).

4.4.2 ŽIVALSTVO OB VODI

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Doživljanje in spoznavanje žive narave,
- razvijanje spoštljivega in odgovornega odnosa do žive narave.

CILJI:

- Otrok odkriva, spoznava živo naravo in živali v njem,
- spoznava, da so živali del žive narave,
- odkriva, da živali iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj oddajajo,
- spoznava, da se živali med seboj sporazumevajo,
- spoznava živali, ki živijo v vodi in ob vodi,
- spoznava njihova bivališča in življenjske značilnosti,
- spoznava, da se živa bitja razmnožujejo, živijo in umrejo.

DEJAVNOSTI:

- Opazovanje živali na informativnih tablah v kraju,
- opazovanje živali ob in v vodi,
- poimenovanje živali, besedne igre na imena živali,
- spoznavanje značilnosti živali, njihovo oglašanje in prehranjevanje,
- raziskovanje domovanj živali,
- spoznavanje poklicev, ki skrbijo za živali ob in v vodi,
- spoznavanje življenjskega kroga živali,
- spoznavanje pomena ohranjanja čiste narave in spoznavanje načinov, s katerimi lahko k temu pripomoremo,
- skrb za živali pozimi,
- raziskovanje življenjskega prostora z uporabo raziskovalnih pripomočkov, dokumentiranje dejavnosti.

Večkrat smo naredili opazovalni sprehod ob reki in opazovali ribe ali race. Otroke so zelo pritegnile žabe, zato smo spoznali njihov življenjski krog. Spoznali smo pomemben vidik življenjske povezanosti in delitve življenjskega prostora vseh živih bitij.

Posneli smo film o iskanju bobra. V filmu smo z raziskovalnimi pripomočki iskali sledi prisotnosti bobra v okolju. Raziskovali smo njegov življenjski prostor. Otroci so ga ob reki poskusili narisati, imeli smo bralno urico o bobru in si ogledali fotografije bobra v različnih knjigah. Film smo zmontirali in si ga nato ogledali. Film smo predstavili otrokom drugih vrtcev na otroškem filmskem festivalu.



Slika števil. 12: Ogljed razvojnih stopenj žabe, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Živali so tiste, ki otroke vedno najbolj pritegnejo s svojim oglašanjem ali videzom. Otroci so pri spoznavanju živali bili notranje motivirani.

Izkustveno učenje in spoznavanje živali smo pričeli sistematično od opazovanja, zaznavanja do raziskovanja. Starejši otroci so raziskovali bolj poglobljeno kot mlajši. Otroci so hodili po vodi, opazovali dogajanje v vodi, raziskovali nabrežnino, rastje ob vodi, vključene so bile različne gibalne dejavnosti, otroci so delovali skupinsko in se skupinsko motivirali za raziskovanje.

Vključitev lokalnega okolja in spoznavanja poklicev povezanih z življenjem živali ob vodi v našem okolju sta bila pozitivni doprinos k delu. Otroci vedno radi prisluhnejo gostom, si ogledajo njihovo opremo in pripomočke za delo, ob tem pa se tudi strokovni delavci vedno nekaj novega naučimo.

Raziskovanje, snemanje in predstavitve filma so zahtevali veliko skupnega načrtovanja in zbiranja brainstorming idej. V filmu smo želeli prikazati postopnost iskanja bobra, različne

raziskovalne pripomočke, otroci so si lahko ogledali sebe v filmu, prispevali smo k predstavitvi vrtca in nudili ustvarjalno idejo drugim vrtcem.

4.4.3 DRUŽBA

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Spoznavanje okolja, v katerem živimo.

CILJI:

- Otrok spozna, da morajo vsi ljudje v določeni družbi pomagati in sodelovati, da bi lahko ta delovala ter omogočila preživetje, dobro počutje in udobje,
- spozna, da so pomembni otroci in odrasli,
- ima možnost za razvijanje sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki,
- se seznanja s pravili,
- seznanja se z različnimi informacijskimi tokovi,
- seznanja se z varnim vedenjem, nauči se živeti, bivati in ravnati v okolju ob vodi.

DEJAVNOSTI:

- Otroci spoznajo izdelovanje igrač iz naravnih materialov nekoč,
- izdelajo si plovila – naravne igrače, uporabijo nestrukturiran material,
- spuščajo ladjice v potoku,
- pri dejavnostih sodelujejo z lokalnim okoljem in s starejšo generacijo,
- spoznajo zgodovinski pomen vode in vodnih virov v kraju,
- spoznajo se s fotoaparatom in kamero, oboje uporabijo,
- pripravijo spominke kraja,
- pripravijo lokalno tržnico izdelkov med skupinami v vrtcu,
- spoznajo dejavnost lokalnega turističnega vodnika,
- pripravijo razstavo izdelkov in jo prikažejo staršem in v kraju,
- več dni bivajo v naravi,
- spoznajo poklice, ki se ukvarjajo z dejavnostmi v ali ob vodi,
- pri dejavnostih sodelujejo vertikalno s 1. razredom osnovne šole.

Naravne igrače

Igra ob vodi vsebuje igrače in igrala, ki jih otroci najdejo v naravi. Gre za nestrukturiran material, ki otrokom omogoča bogatejšo in ustvarjalnejšo igro.

Na delavnico povabimo starejša krajana, ki nam prikažeta izdelavo mlinčkov na vodi (po sistemu igre nekoč) in kako iz posebne obvodne trave narediti stolčke za igro.



Slika števil. 13: Spušcanje ladij ob prazniku, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 14: Izdelava plovil, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 15: Izdelava igrač iz naravnega materiala, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 16: Igra kaj plava in kaj potone, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Skozi fotografski aparat

Ob vodo smo prinesli več fotoaparatov. Otroci so spoznali njegov pomen in delovanje. Nato smo fotografirali različne kraje, trenutke, dogajanja ob vodi. Fotografije smo si ogledali takoj na terenu in se pogovarjali kaj bi še lahko zajeli v fotoaparatu, kako bi lahko kaj drugače fotografirali, katera fotografija nam je bila posebej všeč.

Ob prihodu v igralnico smo slike prenesli na računalnik in si jih ogledali na velikem platnu. Z metodo brainstorminga smo iskali ideje za uporabo teh fotografij. Odločili smo se, da pripravimo razstavo fotografij in svoje delo predstavimo staršem in krajanom.

Pozitiven odziv v kraju je prinesel idejo, da izdelamo kartico kraja. Povezali smo se z osnovno šolo, z 8. razredom, ki so pripravljali pustno masko poštarja. Naše razglednice so v pustni povorki delili gledalcem povorke.



Slika števil. 17: Fotografska razstava fotografij otrok v obvodnem svetu, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Filmski ustvarjalci

Zgodba o življenju bobru prebrana ob vodi je ponudila več namigov prisotnosti bobra ob vodi. Tudi otroci so postali bolj pozorni na značilne znake prisotnosti bobra. V knjižnici smo si ogledali različno bralno gradivo o izgledu in življenju bobra. Nadaljevali smo z raziskovanjem in idejo, da posnamemo film o raziskovanju bobra ob vodi. Otroci so ob vodi spontano raziskovali, se gibali ob vodi, hodili preko ovir, raziskovali drevesa, jame, z lupami opazovali sledi v blatnih lužah, z daljnogledi opazovali dogajanje med rastlinami in iskali sledi bobra.

Film smo predstavili na otroškem filmskem festivalu.

Zgodovinski pomen

Obiščemo več starejših hiš, pri katerih je še ohranjen star način pridobivanja vode iz studencev in druge vodne vire v kraju.

Skupaj izdelamo maketo vodnjaka iz odpadnega papirja.



Slika štev. 18: Kako so pridobivali vodo nekoč, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 19: Izdelava makete studenca, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 20: Kaj pa ko ni bilo elektrike? vir osebni arhiv Vrtca Središče
Večdnevno bivanje ob vodi

Otroci najstarejše skupine (otroci, stari 5–6 let) so se odpravili na večdnevno bivanje v naravo ob reko. Za marsikaterega otroka je bila to prva izkušnja bivanja izven svoje družine v neznanem okolju z znanimi ljudmi. Otrokom smo pripravili različne dejavnosti ob vodi (dejavnosti v vodi nismo vključevali, ker je reka v tistem kraju hitra, široka in globoka). Ob reki so raziskovali bujno rastlinstvo in živalski svet, igrali so se iger, ki so vplivale na skupinsko dinamiko, imeli so priložnost raziskovanja v dežju, v dežnih plaščih in v škornjih.



Slika šte. 21: Raziskovanje v dežju, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Spoznajmo poklice

Voda je vir preživljanja ali oblika preživljanja prostega časa različnih poklicev. Spoznali smo, kaj delajo ribiči in lovci. Bili smo na sprehodu z lovцем. Spoznali smo skrb za živali pozimi. Zakaj je pomembno čisto okolje in sobivanje vseh živih bitij.



Slika šte. 22: Kaj delajo ribiči? vir osebni arhiv Vrtca Središče

Spominki kraja, turistična tržnica

Ob prosti igri ob vodi in ob načrtovanih dejavnostih izdelamo različne spominke, ki nas spominjajo na naš kraj in bivanje ob vodi. Vsaka skupina vrta pripravi svojo turistično tržnico in se na njej predstavi. Izdelamo skupno razstavo izdelkov, s katero se predstavimo v kraju.

Iz fotografij ob vodi naredimo razstavo fotografij in razglednice kraja.

Raziskovanje sveta ob vodi je pravo bogastvo, iz nabranih školjk naredimo okrasne predmete z modelirno maso. (spominke s kraja)

Zgodovinsko gledano so za naš kraj značilni tudi vodnjaki. Otroci najmanjše skupine izdelajo maketo vodnjaka.

Na razstavi smo razstavili tudi okrasne slike s porisanimi dravskimi motivi na modelirni masi, spominki in kamenčki, uporabljeni in porisani za mednarodni dan prijaznosti.



Slika števil. 23: Tržnica izdelkov, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Lokalni turistični vodnik

Z lokalnim turističnim vodnikom in profesorjem geografije smo se igrali turističnega vodnika in spoznavali svet ob vodi s turističnega vidika. Na potep povabimo otroke prvega razreda lokalne osnovne šole in prispevamo k vertikalnemu povezovanju.



Slika števil. 24: Pogovor pred vstopom v obvodni svet, vertikalno in horizontalno sodelovanje ter lokalno povezovanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Človek je del družbenega okolja, v katerem raste, živi in deluje. Zato mora otrok okolje spoznati, da bo lahko z njim sodeloval, raste, ga spreminjal in vplival nanj. Področje družbe je bilo tisto, v katerem smo najbolj sodelovali s krajem (z lokalno oblastjo, krajan, ki opravljajo dejavnost, povezano z vodo, medgeneracijsko, z lokalnimi institucijami).

Vodni viri so bogata zgodovinska zakladnica kraja, katere se moramo spominjati in jo tako prenašati iz roda v rod. Vode so včasih nudile možnost gibanja med kraji, vir preživetja, možnost preživljanja prostega časa, nudile so razvijanje šeg in navad ... Vključitev ljudi iz lokalnega okolja in prenašanja informacij in izkušenj iz roda v rod so zato zelo dragocene.

Nekoč otroci niso imeli kupljenih igračk, zato so si jih izdelali. Medgeneracijsko sodelovanje je omogočilo prikaz uporabe nestrukturiranega materiala za izdelavo igračk. O dogodkih smo poročali tudi na naši spletni strani in v lokalnem časopisu, starejše ljudi so se ti spomini posebej dotaknili. Ni se zgodilo malokrat, ko je kateri krajan spontano ob srečanju na cesti povedal zgodbo, povezano z vodo.

Med izdelanimi igračkami so bila najpogosteje plovila, mlinčki, stolčki.

Lokalna tržnica med skupinami vrtca je zahtevala kreativnost vseh: otrok in vzgojiteljev. Iskale so se ideje, kako uporabiti naravni, nestrukturiran material, ga po potrebi povezati z umetnim materialom in ustvariti unikatni izdelek, ki bo povezoval kraj z obvodnim svetom.

4.4.4 GIBALNI IZZIVI OB VODI

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok,
- razvijanje gibalnih sposobnosti.

CILJI:

- Razvijanje koordinacije oziroma skladnosti gibanja,
- razvijanje hitrosti, gibljivosti, vztrajnosti,
- sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja,
- iskanje lastnih poti pri reševanju gibalnih problemov,
- usvajanje osnovnih prvin rajalnih plesov.

DEJAVNOSTI:

- Izvajanje naravne oblike gibanja ob vodi in v obvodnem svetu,
- se vključuje v dejavnosti, kjer se igra oz. upravlja z različnimi predmeti in snovmi, ki omogočajo gibanje z rokami, dlanmi, prsti, nogami,
- se igra elementarne igre,
- se vozi s kolesom,
- se igra ob vodi in z vodo,
- hodi v naravi,
- vključuje se v sprostitvene dejavnosti,
- medgeneracijsko sodelovanje.

Razgiban reliefni svet omogoča otrokom različne gibalne izzive. Sklanjanje, preskakovanje, plezanje, izogibanje oviram, hoja po kamnih, hoja z bosimi stopali ob različnem materialu ob vodi, hoja po mostu so gibalne dejavnosti, ki jih nudi obvodni svet.

V sodelovanju z lokalnim športnim društvom izvedemo sprehod do reke in jutranje razgibanje ob vodi. Starejša skupina izvede več kolesarskih potepanj na katerih raziskujejo obdravski svet.



Slika šte. 25: Narava ponuja gibalne izzive, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 26: Razgibavanje v zimskem jutru, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 27: Gibalni izzivi, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 28: Hoja na višini, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 29: Poplavni del reke in nenehno spreminjanje narave v poplavnem delu reke, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 30: Opazovalni sprehod ob vodi, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 31: Naravne ovire na poti do vode, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 32: Jutranje razgibavanje z lokalnim športnim društvom, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Razgibano reliefno področje ob vodi in sam prihod do vode otrokom nudita različne gibalne aktivnosti. Najpomembnejša med njimi je razvijanje gibalnih sposobnosti. Pot do vode so opravili peš, z gibalnimi izzivi na poti, ali s kolesi. Gibanje ob vodi je vsebovalo hojo, tek, skakanje, plezanje, plazenje. Gibanje je bilo ob dejavnostih ali ob igri. Otroci so bili ves čas v gibanju. Opazili smo, da je bila ob gibanju prisotna pozitivna čustva. Otroci so bili veseli, zadovoljni, izkazovali so zanimanje, interes, motivacija je bila visoka. Ob hoji ob vodi kjer je bilo veliko rastlinstva sem se občasno izogibala vodenju skupine, saj so tako posnemali moje gibanje. Otrokom sem tako nudila iskanje lastnih gibalnih poti in reševanja gibalnih problemov.

Pri gibanju smo sodelovali tudi medgeneracijsko, saj smo na jutranji sprehod in vadbo ob vodi povabili starejše občane, člane telovadnega društva. Tretja generacija se takega povabila vedno razveseli, še posebej, če imajo priložnost nekaj svojega znanja prenesti na mlajšo generacijo.

4.4.5 UMETNOST

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti,
- razvijanje ustvarjalnosti.

CILJI:

- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniške dejavnosti,
- doživljanje umetnosti kot del družabnega in kulturnega življenja,
- spodbujanje splošne ustvarjalnosti,
- razvijanje glasbenega posluha,
- ogled lutkovne predstave.

DEJAVNOSTI:

- Likovno ustvarjanje ob vodi na strukturiran material s strukturiranimi pripomočki,
- likovno ustvarjanje ob vodi na nestrukturiran material z nestrukturiranimi pripomočki,
- likovno ustvarjanje ob vodi na nestrukturiran material s strukturiranimi pripomočki,
- likovno ustvarjanje ob vodi na nestrukturiran material z nestrukturiranimi pripomočki,
- rajalne in socialne igre,
- prepevanje pesmi, deklamiranje,
- izdelovanje glasbil iz naravnega materiala ob medgeneracijskem sodelovanju,
- ogled lutkovne predstave.

Sproščeno okolje je primeren kraj tudi za dejavnosti s področja umetnosti. Otroci so likovno ustvarjali z različnim naravnim materialom in tudi “kupljenim” umetnim materialom. Včasih smo risali na kamne, drugič smo likovno ustvarjali na liste. Otroci so odtiskovali dlani in vejice v blato.

Ob vodi je bila priložnost za učenje novih pesmi ali le za spontano prepevanje. Prisluhnili smo zvokom živali, potokom in zvokom, ki jih ustvarja narava in vreme. Otroci so plesali plese in se igrali rajalne igre ob vodi, ponazarjali so gibanje vode, dreves, živali.

Izdelali so si enostavna glasbila in zvočila, pri tem smo za pomoč zaprosili starejše ljudi. Lutkovna igra je predstavljena v poglavju dejavnosti s področja jezika.



Slika štev. 33: Likovno ustvarjanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika štev. 34: Rajalne igre, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Veliko je dejavnosti, ki jih lahko prenesemo v naravo, v našem primeru ob vodo. Obvodni prostor ponuja možnost za različne dejavnosti s področja umetnosti. Prostor ni omejen kot v igralnici, otroci bivajo na svežem zraku, videti so bolj zadovoljni in sproščeni, tako pripomoremo tudi k ohranjanju njihovega zdravja. Rajalne igre, plesi so bili izvajani na najbolj sproščen način. Otroci so doživeli pristen stik z naravo.

Umetniške dejavnosti z uporabo različnega materiala so širila umetniško zavedanje in spodbujala k umetniškemu ustvarjanju.

Opazili smo, da je bilo manj verbalnih in neverbalnih asocijalnih vedenj pri dejavnostih v naravi.

4.4.6 JEZIK

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Jezik kot objekt igre,
- doživljanje in spoznavanje temeljnih literarnih del za otroke,
- poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika,
- jezik kot komunikacijsko sredstvo.

CILJI:

- Otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi,
- razvija verbalno in neverbalno komunikacijo,
- razvija jezikovno zmožnost v različnih funkcijah in položajih,
- prisluhne različnemu bralnemu gradivu,
- razvija predbralne in predpisalne sposobnosti,
- ob knjigi doživlja ugodje, veselje, zabavo, pridobiva pozitiven odnos do literature,
- se uči samostojno pripovedovati,
- bralno gradivo mu je navdih in motivacija za nadaljnje raziskovanje.

DEJAVNOSTI:

- Verbalno in neverbalno komunicira in se vključuje v komunikacijo, se ustrezno odziva,
- posluša svoji starosti primerno bralno gradivo,
- igra se z glasovi,

- igra se jezikovne igre,
- seznanja se s knjigami,
- aktivno rešuje probleme v procesu jezikovne komunikacije,
- knjige so mu na voljo, da po njih brska, jih opazuje, “bere”.

S knjigo ob vodi

Sproščeno bivanje ob vodi sta omogočila bralne urice ob vodi. Na začetku je bila pozornost slabša, moteč je bil vsak premik, šum, dogajanje ali novo videnje. Zato smo na začetku izbirali pripovedovanje, krajše pesmi, lutkovne igrice. Kasneje z izboljšanjem pozornosti dodamo prebiranje zgodb ob knjigi. Najboljše izvedene in najbolj poučne so bile zgodbe o dogajanju ob vodi. Npr. prebrali smo knjigo o bobru, nato smo ob vodi iskali sledi, ki namigujejo na prisotnost bobra. Motivacija otrok pri teh dejavnostih je bila zelo visoka.

Otrokom pripravimo lutkovno igrico na predpasniku. Tako je bilo potrebno zelo malo prinesenih stvari k vodi in na predpasniku je bilo predstavljeno vse dogajanje. Zvok šumenja reke in oplašanje ptic so dopolnili predstavo. Otroci niso navajeni na tovrstno lutkovno predstavo. Frekvenca dogajanja je bila visoka in otrokom je bila taka predstava zelo všeč. Zgodbo so obnovili tako, da so sami lepili elemente in osebe na predpasnik in samostojno pripovedovali zgodbo.



Slika števil. 35: Otroci sproščeno listajo po knjigah in pripovedujejo zgodbo, vir osebni arhiv Vrta Središče



Slika števil. 36: Bralne urice pri najstarejših otrocih, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 37: Lutkovna igrice na predpasniku, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika števil. 38: Bralne urice v najmlajši skupini, vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Knjige se lahko berejo in poslušajo tudi v naravnem okolju. Poseben občutek vzbudi zanimanje ob knjigah, ki opisujejo dogajanje ob vodi. Opazili smo, da je bila pozornost otrok ob začetku branja različnega bralnega gradiva ob vodi zelo slaba. Hitro jih je zmotil vsak premik, šum ali opaženo. Z ustrežno izbiro ustreznega bralnega gradiva in prilagojeno podajo bralne zgodbe se je le to izboljšalo.

Po slišanjem bralnemu gradivu so sledile dejavnosti s področja umetnosti, gibanja ali jezika. Ob vodo smo si prinesli tudi več knjig, kar je otrokom omogočalo, da so lahko samostojno "brali", opazovali knjige, pripovedovali, se igrali igro vlog.

Poskusili smo umestiti pravljичno urico na predpasniku (ena izmed lažjih oblik prenosa gledališča v naravo). Otroci so s pomočjo lutk lahko samostojno obnovili zgodbo in velikost igralnega prostora jim je omogočila izmišljevanje in pripovedovanje lastnih zgodb.

Med dejavnostmi je bila zelo uspešna pravljična urica na temo bobra. Otroci so sedeli ob vodi, prisluhnili zgodbi o življenju bobra. Nato so pričeli opazovati okrog sebe sledi bobra. Zgodbo so začeli doživljati izkustveno. Zgodba jih je navdihnila za raziskovanje tako v naravi, kot kasneje v knjižnici. Tudi ob vseh naslednjih obiskih obvodnega sveta so otroci iskali oziroma so bili pozorni na znake prisotnosti bobra.

4.4.7 MATEMATIKA

Priprava dela:

Pedagoška skupina: otroci stari 1–6 let

GLOBALNI CILJI:

- Seznanjanje z matematiko v vsakdanjem življenju,
- razvijanje matematičnega mišljenja,
- doživljanje matematike kot prijetne izkušnje.

CILJI:

- Otrok rabi imena za števila,
- od poimenovanja posamičnih predmetov postopno preide na štetje,
- razvija miselne operacije,
- spoznava odnos med vzrokom in posledico,
- seznanja se z verjetnostjo dogodkov,

- preverja smiselnost dobljene rešitve problema,
- spoznava geometrijska telesa in like,
- rabi izraze za opisovanje položaja predmetov,
- seznanja se z merjenjem.

DEJAVNOSTI:

- Šteje in prešteva iz veselja,
- sodeluje pri vodenem skupinskem štetju,
- poimenuje števila,
- pri štetju si pomaga s prsti, drevesi, kami, vejicami,
- razdeli skupine predmetov,
- se igra igro Zakaj,
- napoveduje rezultate,
- sodeluje in pojasnjuje, kaj se je zgodilo najprej kot vzrok in kaj je nastalo kot posledica,
- uporablja besede za določitev položaja,
- se uči orientacije,
- poimenuje geometrijske like in telesa,
- se igra igro merjenja in napoveduje rezultate.

Otroci so ob vodi spoznavali ali utrjevali števila in štetje, barve, velikostne odnose, oblike. Predmete so urejali glede na poljubne kriterije. Igrali so se s snovmi (voda, pesek, kamenčki) in z njimi merili.

Igrali smo se tudi z napovedmi rezultatov.



Slika števil. 39: Merjenje, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 40: Razvrščanje, vir osebni arhiv Vrtca Središče



Slika šte. 41: Kdo vrže dlje? vir osebni arhiv Vrtca Središče

Evalvacija:

Dejavnosti s področja matematike so lahko zelo prijetne dejavnosti, posebej če se le te izvajajo v naravnem okolju z dejavnostmi, ki so otrokom blizu.

Otroci so razvijali matematično mišljenje. Ker je šlo za izkustveno učenje, je bil napredek še bolj viden. Nekateri otroci so dosedanje znanje samo še dodatno utrdili, drugi pa so ga šele pridobili. Dejavnosti so od otrok zahtevale aktivno sodelovanje.

5 REZULTATI IN EVALVACIJA

V vrtcu sem eno leto izvajala dejavnosti s področja gozdne pedagogike. Proces izvajanja je bil zelo intenziven, saj smo se v gozd odpravili vsakih 14 dni, ne glede na vremenske razmere skozi celo leto. Skozi spontano igro in ponujene dejavnosti sem pridobivala pozitivne izkušnje, ki so pomembno vplivale na odločitev o iskanju nadomestnega ekosistema, kjer bodo otroci lahko doživeli podobno in tako čim bolj vplivali na njihov optimalni razvoj.

V gozdu smo pričeli dejavnosti sistematično, naprej smo šli samo na opazovalni sprehod, potem so imeli prosto igro in sledile so načrtovane dejavnosti. Pot v gozd in iz gozda je spremljala pesem ali klepet (ki je služil tudi kot evalvacija doživetega).

Veliko oporo za izvajanje dejavnosti je ponudila literatura in raziskave, ki jih je na področju gozdne pedagogike veliko.

Evalvacija dela, pogovori z otroki in starši so ponudili pozitivne izkušnje, ki so se odražali na otrocih, vzgojiteljih in starših.

Zaradi oddaljenosti našega vrtca od gozda, smo pričeli z iskanjem nadomestnega ekosistema, ki bi nudil ustrezní ekvivalent gozdu. In našli smo obvodni svet.

Dve leti smo vzgojiteljice Vrtca Navihanček pri OŠ Središče ob Dravi v vseh starostnih obdobjih (1-6 let) izvajale dejavnosti obvodne pedagogike. Dejavnosti so slonele na vseh kurikularnih področjih. Obvodni svet so sestavljali potoki, reki, ribniki, studenci. Obvodni svet ob reki Dravi nudi tudi Dravski gozd, kjer smo lahko izvajali enake dejavnosti kot v gozdu v okviru gozdne pedagogike. Otrokom smo ponudili tako igro kot usmerjene načrtovane dejavnosti. Delo smo sprotno formativno spremljali.

Vzgojiteljice smo opazile, da so bili pri dejavnostih otroci med seboj bolj povezani, hkrati so imeli možnost za razvijanje individualizma na eni strani in skupinsko igro na drugi strani, otroci so bili bolj sproščeni, povezovali so se medgeneracijsko, krepili so vezi, manj je bilo nezaželenega vedenja v skupini. Otroci so skozi dejavnosti razvijali svojo raziskovalno plat, bili so aktivno vključeni v dejavnosti, stopnja motivacije je bila visoka, izkazovali so izjemno visoko raven zaznavne občutljivosti v odnosu do obkrožajoče narave, razvijali so svoja čutila, njihovi čutni receptorji so bili zelo aktivni, otroci so se aktivno angažirali na osnovi doživljanja.

Z gibanjem v naravi in ob vodi smo ohranjali in krepili otrokovo zdravje, narava ponuja naravni gibalni poligon in spodbuja otroke k gibanju in razvijanju gibalnih sposobnosti, otroci so razvijali svoj pustolovski duh, domišljijo, narava jih je spodbujala k raziskovanju in k ustvarjalnosti. Skozi dejavnosti so pridobili čut za naravo in pomen sožitja vseh treh skupin živih bitij. Na ta način vzgajamo družbeno odgovornega in ekološko ozaveščenega posameznika, ki bo način razmišljanja prenesel v odraslo dobo.

6 ZAKLJUČEK

Narava je skupni dom vseh živih bitij, ki spodbuja vse, da živijo v sožitju in tako prispevajo do optimalnega razvoja vseh. Narava in bivanje v naravi omogočata otroku vse ključne komponente, ki otroku omogočajo zdrav telesni in duševni razvoj, hkrati bivanje v naravi vzgaja trajnostno naravnane posameznika.

Naravo je treba doživeti, za kar pa je potrebno, da smo v njej. Zato smo otroke peljali v naravo: v gozd in ob vodo. Gozdna pedagogika ni uradno priznana veja predšolske pedagogike, vendar se vse bolj razvija tako v svetu kot tudi pri nas. Literatura in praksa sta nas usmerila, da smo znanje in izkušnje najprej nabirali v gozdu. Z otroki smo se odpravili v gozd, kjer smo jim omogočili spontano igro in nekaj načrtovanih dejavnosti. Vloga vzgojiteljev je bila predvsem opazovanje z ali brez udeležbe.

Opremljeni z znanjem in izkušnjami smo začeli raziskovati druge naravne ekosisteme, ki so bližje našemu vrtcu. Ugotovili smo, da je kraj bogat z vodnimi viri in da le ti nudijo odlično naravno učilnico in v kateri lahko izvajamo vse kurikularne dejavnosti in optimalno vplivamo na otrokov razvoj.

Obvodna igralnica je nudila otrokom prostor za prosto, spontano igro in za načrtovane dejavnosti z vseh kurikularnih področij. Dejavnosti smo izvajali dve leti, v vseh letnih časih in v vseh vremenskih pojavih. Imeli smo dovolj časa, da smo dejavnosti umestili v mirnem tempu, brez hitenja, v sproščenem vzdušju.

Ugotovili smo, da so se vsa v teoriji zapisana mnenja, glede koristnosti bivanja v naravi, izkazala za pozitivna tudi v naših skupinah. Otroci so bili bolj sproščeni, bolj veseli, manj je bilo asocialnih vedenj, med seboj so bolj skupinsko delovali. V dejavnostih so imeli aktivno vlogo, raziskovanje je to vlogo še povečalo, njihova motivacija je bila visoka.

Narava ni navdihnila in spodbujala le otrok, pozitivno je vplivala tudi na nas vzgojitelje. Iskali in raziskali smo za nas nov življenjski prostor, lahko rečemo izjemno bogat življenjski prostor. Po dejavnostih bi lahko rekli, da uspešno konkurira gozdni pedagogiki. S tem da moramo upoštevati, da obvodni svet lahko vsebuje tudi obrobni gozdni svet. Tako da so nekatere dejavnosti enake.

Vzgojitelji smo morali z dodatnim znanjem opremiti tudi sami sebe, da smo tega na pravi način posredovali otrokom. Naučiti smo se morali uporabo spletnih aplikacij (aplikacija za prepoznavo rastlin, aplikacija za urejanja filma ...). Vzgojitelji smo bili pripravljeni odpreti vrata vrtca in se medgeneracijsko povezati s krajani, katerih znanje cenimo kot bogat vir kulturne dediščine.

Vrtec Navihanček pri Osnovni šoli Središče ob Dravi je o vseh dejavnostih obveščal javnost preko spletnega medija, preko lokalnega časopisnega medija in preko razstav v kraju. Z dejavnostmi smo se želeli zblížati s krajem, kražani in tudi njih vplesti v našo zgodbo. Sodelovanje je bilo tudi medgeneracijsko in vertikalno z osnovno šolo in horizontalno v vrtcu.

Raziskovalna naloga vsebuje vzorčni model dejavnosti ob vodi za predšolske otroke. Želimo si, da ta vzorčni model uporabijo tudi drugi vzgojno varstveni zavodi in da skupaj širimo znanje in zavedanje o njegovih pozitivnih učinkih ter optimalnem otrokovem razvoju.

7 VIRI IN LITERATURA

1. A. Trstenjak, (1991). Človek končno in neskončno bitje. Maribor: Obzorja.
2. Bhatta, B. (2012). Nature, the best way for special Need's Children to socialize.
3. Charman, A. (1999). Zakaj neki imajo drevesa liste. Murska Sobota: Pomurska založba.
4. Constable, K. (2012). The outdoor classroom: ages 3-7: using ideas from forest schools to enrich learning. Priročnik. Loncon, New York: Routledge.
5. Cornell, J. (2019). Doživljanje narave, Dejavnosti za ozaveščanje o naravi za vse starosti. Ljubljana: Društvo Mohorjeva družba.
6. Devjak, T., Berčnik. S. (2018). Vzgoja predšolskega otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta .
7. Devjak, T., Skubic, D. (2009). Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
8. Ekošola, internetna stran.
9. Esenko, I. (2014). Gozd. Ljubljana: Založba Okaši.
10. Gozdalnica, internetna stran.
11. Gray, P. (2013). Fee to learn: WHY unleashing the instinct to play will make our children happier, more sefl reliant, and better students for life. Basic Books: New York.
12. Gyorek, N. (2014). Otroci potrebujemo gozd (gozdna pedagogika). Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.
13. Hughes, B., (2012). Evolutionary Playwork: Reflective analytic practice. Routledge, New York.
14. T. Devjak in D. Skubic, (2009), Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia, ur. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
15. Juriševič, M., Rajović, R., Drgan, L. (2010). NTC učenje. Spodbujanje razvoja učnih potencialov otrok v predšolskem obdobju. Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.
16. Katalinič, D. (2008). Iz sveta pravljič v svet narave. Murska Sobota: Pomurska založba
17. Katalinič, D., Tratnjek, L., Anželj, B. (2007), Sejemo, sadimo in raziskujemo že v vrtcu. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
18. Kellert, S. R., Farnham T. J. (2002). The Good in Nature and Humanity: Connecting Science, Religion and Spirituality with the Natural World.
19. Komljanec, N. (2010). Koncept odprtega učenja v odprtem učnem okolju. (pridobljeno s spletne strani).
20. Kos, M. in Jerman, J. (2013). Provision for outdoor play and learning in Slovene preschool. *Jurnal of Adventure Education and Outdoor Learning*. 13 (3), 189-205.
21. Kranjčan, M. Doživljajska pedagogika, v *Socialna pedagogika*, 1999 vol. 3, št. 2, str. 135–15.
22. Kroflič, R., Marjanovič Umek, L. (2001). *Otrok v vrtcu*. Maribor: Založba Obzorja
23. Kroflič, R. (2002). *Predšolska pedagogika*. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavec Slovenije.
24. Louv, R. (2005). *Last child in the woods: saving our children from nature-deficit disorder*. London: Atlantic.

25. Marjanovič Umek, Kavčič, (2005). Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
26. Marjanovič Umek, L. in Kavčič, T. (2006). Vrste igre. V L.Horvat, L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Birografika Bori.
27. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001). Psihologija otroške igre: Od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
28. Mednarodna strokovna konferenca (2015), Gibanje in predšolski otrok. Ljubljana: MIB
29. Montessori, M. (2009). Skrivnost otroštva. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
30. Mreža gozdnih vrtcev, internetna stran.
31. Novak, P., (2018), Dejavnosti v gozdu za predšolske otroke prvega starostnega obdobja, diplomsko delo. Ljubljana.
32. Novljan, M., (2017). Analiza izvajanja organiziranih gibalnih dejavnosti predšolskih otrok v naravi, magistrsko delo. Ljubljana.
33. Priročnik za učenje in igro v gozdu. (2016). Zbirka Gozd eksperimentov. Ljubljana. Silva Slovenica.
34. Priročnik za učenje in igro v gozdu. (2019). Zbirka Gozd eksperimentov. Ljubljana: Silva Slovenica.
35. Priročnik za učenje in igro v gozdu. (2021). Zbirka Gozd eksperimentov. Ljubljana. Silva Slovenica.
36. Radio Slovenija, internetna stran.
37. Ramovš, J. (1990). Doživljanje temeljno človekovo duhovno dogajanje. Ljubljana. Založništvo slovenske knjige.
38. Satler, N. (2022). Pomen proste igre v predšolskem obdobju. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
39. Sojer Smerdu, J. (2017). DO-RE-MI na 1, 2, 3: Pisana družčina v gozdu, pravljичna zgodba, didaktične igre in igralne kartice. Postojna. Samozaložba
40. Tomšič Čerkez, B., Zupančič, D. (2011). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Fakulteta za arhitekturo.
41. Vilhar, U. in Rantaša, B. ur) (2016). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Silva Slovenica.
42. Volchl, S. (2020). S preprostimi igrami enostavno v gozd. Ljubljana. Mestna občina, Oddelek za varstvo okolja.
43. Vrščaj, D. (2009). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Urad Republike Slovenije za šolstvo.
44. Zavod za gozdove Slovenije, internetna stran.
45. Zalokar Divjak, Z., Rojnik. I., (2010). Pedagoški in didaktični vidiki vzgoje. Ljubljana: Teološka fakulteta.
46. Zbornik mednarodne konference Gozd – naš vseživljenjski učitelj, prispevki o gozdu in gozdni pedagogiki. (2023). Portorož: Društvo DOVES – FEE Slovenia